

POSUDEK OPONENTA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Titul oponované práce: Psaná obecná čeština v ruskojazyčném prostředí

Autorka: Maria Kostyuk

Vedoucí práce: Mgr. Stanislava Boušková

Rok odevzdání: 2012

Práce z oboru sociolingvistiky sleduje problém tzv. diglosie v českém jazyce a konkrétně míru, nakolik jsou tento jev schopni vnímat cizojazyční studenti, kteří se jeden rok intenzivně učí česky. Tato problematika je nepochybně významná, jelikož může ovlivňovat metodiku výuky češtině a případně obohatit reflexi české diglosie jak v teoretickém, tak praktickém směru. Autorka stanoví výzkumnou otázku („zda studenti na konci prvního ročníku studia češtiny rozlišují psané výroky ze spisovné a obecné češtiny“) a podrobně popisuje zvolenou metodu zkoumání. Provedený výzkum, jenž je těžištěm této práce, má formu dotazníkového šetření zpracovaného jednak kvantitativně, jednak jednofaktorovou analýzou.

V této souvislosti považuji za nutné zdůraznit, že jazyková úroveň této práce naprosto nemá vliv na mé hodnocení. I když je z textu poznat, že není psán rodilým mluvčím, je dlužno zdůraznit, že po této stránce je poměrně slušný, a za to autorce patří uznání.

Členění práce je na první pohled poněkud nezvyklé, a to jak řazením jednotlivých kapitol, tak strukturou. Má-li obsah obecně pomáhat recipientům v orientaci, pak zde tuto funkci rozhodně neplní. Po klasickém a rozpačitém obecném Úvodu (I), následuje Teoretická část (II), k níž patrně patří i Metodologie (III) a pak Část empirická (IV), jež je vlastním těžištěm práce. Práce je ukončena Závěry (V), po nich přijde Hodnocení kvality výzkumu (VI) a zcela nakonec Etické otázky (VII). Autorka v dodatcích přikládá dotazník a své výpisky ke studiu vývoje češtiny.

K této práci mám celou řadu závažných výhrad. Uveďme si jen ty nejpodstatnější:

1) Úvod je příliš obecný („Začneme tím, co to je vůbec jazyk“ s.8), nekonzistentní, terminologicky velmi vágní; není jasné, jak jedno tvrzení vyplývá z druhého; jednotlivé aspekty teorie jsou jen nadhozeny bez důsledného propojení ke zkoumané otázce, a vše zůstává v rovině truismů a stále dokola opakovaných vět bez hlubšího porozumění či selekce se zřetelem k cíli této práce. Tento problém se vine celou „teoretickou“ částí, jež tak spíše připomíná výpisky k maturitní otázce. (Proč „nemůžeme označit za přirozený jazyk například vnitřní monolog nebo jazyk šimpanzů“ s.8, a jak to vlastně souvisí s „českou diglosií“, potažmo s tématem práce? Proč se „za hlavní princip slangu považuje pojmenovací postup na základě podobnosti nebo zkracování slov“ a jaký to má vztah ke zkoumanému tématu? s.11, atd.).

2) V obecném úvodu (s.7) se dozvíme se, že tématem práce je „primárně lingvistický výzkum“, což přirozeně budí otázku, zda autorka rozlišuje mezi výzkumem lingvistickým a sociolingvistickým.

3) Jak už naznačeno, sama stavba práce budí značné rozpaky a vnucuje otázku, zda autorka přesně reflektuje, v kterém stupni zobecnění se právě pohybuje. Nevyváženost v tomto směru, extrémní vychýlení a nereflektované míchání různých rovin může při výzkumné práci vést k chybným závěrům. Uvážíme-li, že výsledky šetření jsou s únavnou detailností popisovány recyklovanými odstavci ke každému výroku zvlášť, pak Závěr 4.3.2.28 je zas opačný extrém a působí až groteskně

svou vágní generalizací. Co se to vlastně odehrálo mezi odstavcem 4.3.2.27 a odstavcem následujícím? Jak rozumět tvrzení Závěru, že „pouze v případě některých výroků tento znak prokázal statisticky významný vliv“ (s.36), když podle poznámky pod čarou těch výroků je 14 z 24! Proč není nikde vloženo celkové a přehledné srovnání výsledků? Totéž je i u prvního sledovaného vlivu (viz.s.30).

4) Ačkoli je to tématem práce, nedozvíme se, proč cizinci „musejí znát rozdíly mezi spisovnou a obecnou češtinou“, aby se mohli snáze integrovat. Toto tvrzení v různých obměnách zazní sice mnohokrát, ale co konkrétně si autorka představuje touto „znalostí“, již často nevnímají ani rodilí mluvčí, a proč integrace cizinců závisí zrovna na této znalosti, se bohužel nedočteme.

5) Těžiště práce by patrně mělo tkvět v tzv. Empirické části. Tato kapitola víc než co jiného, připomíná cvičení pro soubornou zkoušku SVIP s využitím sociolingvistického materiálu. Nic proti tomu, ale stále dokola recyklovaný odstavec s drobnými úpravami (s.20-22, s.25-35, tj. téměř třetina celé práce) se prostě nedá číst. Na informační obsah tohoto absurdně nafouknutého textu by stačily tři poměrně malé tabulky (viz odst. 3 výše).

6) Domnívám se, že není dostatečně vymezen ani zkoumaný vzorek respondentů. „Studenti na konci prvního ročníku studia češtiny“ (s.16) jistě mají zcela jiný přístup k češtině, pokud ji studují jako nástroj budoucího studia, než když ji studují jako obor (bohemistika). Lze se domnívat, že šetření proběhlo v první kategorii, zatímco reflektovat zkoumanou otázku by příslušelo spíše studentům z druhé kategorie. Bakalářská práce by měla být kontextově nezávislá, ale je velmi pravděpodobné, že čtenáři mimo FHS UK nebudou vědět, co je UniPrep. Byla by stačila jedna věta.

7) Mám námitky i proti samotným výrokům v dotazníku, protože u některých jsou správné obě odpovědi (např. věta 16).

8) Citace a vůbec práce s literaturou budí dojem náhodného listování a náhodného citování bez jasné teze. Pokud autorka sledovala nějakou konzistentní linii, pak ji měla do svého textu vložit zřetelněji.

9) Domnívám se, že reflektovaná diglosie by studentům češtiny skutečně mohla pomoci v integraci do českého prostředí, ale tato reflexe by měla probíhat v reflexi na vhodnost či nevhodnost určitého stylu v určitém prostředí (např. zda je určitá varieta vhodná pro komunikaci formální, úřední, či spíš pro neformální, kamarádkou), ale tyto souvislosti práce opomíjí.

Čtení této bakalářské práce byla naprostá ztráta času a vyžadovalo nesmírné sebezapření. Nebyla jasně představena teze, metodologie čerpala z obecných truismů, zkoumaným výrokům chybí promyšlenost, analýza je zcela mechanická, text neдрží pohromadě, stále dokola se opakuje totéž a celkově nikam nesměruje. Závěry jsou tak chatrné, že nemají žádnou relevanci. Jedním slovem: práce duchamorná.

Hodnocení: Práce Marii Kostyuk je nesplňuje požadavky očekávané od bakalářské práce. K obhajobě ji nedoporučuji. Hodnotím známkou „nesplněno“ (4).

Lily Císařovská
5.9.2012